

ENERGIAPOLIITIKA ÜLDPÕHIMÕTTED

Euroopa probleemid energiavaldkonnas hõlmavad selliseid küsimusi nagu kasvav sõltuvus impordist, vähene mitmekesistamine, kõrged ja kõikuvad energiahinnad, kasvav ülemaailmne energianõudlus, tootmis- ja transiidiriike mõjutavad julgeolekuriskid, kliimamuutustega seotud ohtude suurenemine, aeglane energiatõhususe edendamine, taastuenergia kasvavast osakaalust tulenevad probleemid ning vajadus muuta energiaturud läbipaistvamaks ja ühtsemaks ning need omavahel paremini siduda. ELi energiapoliitika keskmes on mitmesugused energiaturu lõimimisele, energiavarustuse kindlusele ja energiasektori säästvusele suunatud meetmed.

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikkel 194.

Erisätted on järgmised:

- energiavarustuskindlus: ELi toimimise lepingu artikkel 122;
- energiavõrgud: ELi toimimise lepingu artiklid 170–172;
- kivisüsi: protokollis nr 37 täpsustatakse 2002. aastal aset leidnud Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse (ESTÜ) asutamislepingu kehtivuse lõppemise finantstagajärgi;
- tuumaenergia: enamiku Euroopa tuumaenergia valdkonna meetmete õiguslik alus on Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamisleping (Euratomy asutamisleping).

Teised energiapoliitikat mõjutavad sätted on järgmised:

- energia siseturg: ELi toimimise lepingu artikkel 114;
- energiaalane välispoliitika: ELi toimimise lepingu artiklid 216–218.

EESMÄRGID

Energialiidu (2015) põhimõtete kohaselt on ELi energiapoliitika viis peamist eesmärki järgmised:

- tagada energia siseturu toimimine ja energiavõrkude sidumine;
- tagada energiaga varustamise kindlus ELis;
- edendada energia tõhusat kasutamist ja säästmist;
- vähendada majanduse CO₂-heidet ja liikuda vähese CO₂-heitega majanduse suunas kooskõlas Pariisi kokkuleppega;

- edendada uute ja taastuvate energiaallikate väljaarendamist, et viia kliimamuutustega seotud eesmärgid paremini kooskõlla uue turukorraldusega ja need sellesse integreerida;
- edendada teadusuuringuid, innovatsiooni ja konkurentsivõimet.

ELi toimimise lepingu artikliga 194 pädevus mõnes energiapoliitika valdkonnas jagatakse, mis annab märku liikumisest ühise energiapoliitika suunas. Igale liikmesriigile jääb siiski õigus määrata kindlaks oma energiavarude kasutamise tingimused, oma valikud erinevate energiaallikate vahel ning oma energiavarustuse üldstruktuur (artikli 194 lõige 2).

SAAVUTUSED

A. Üldpoliitiline raamistik

Kehtivas poliitikakavas juhendatakse 24. oktoobril 2014 toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel vastu võetud kõikehõlmavast terviklikust kliima- ja energiapoliitikast, millega tahetakse aastaks 2030 saavutada järgmist:

- vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 1990. aasta tasemetega võrreldes vähemalt 40%;
- suurendada taastuvate energiaallikate osakaalu energiatarbimises 27%-ni;
- suurendada energiatõhusust 20%, pidades silmas 30% eesmärki;
- ühendada omavahel vähemalt 15% ELi elektrisüsteemidest.

Komisjon esitas 30. novembril 2016 ettepanekute paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ ([COM\(2016\)0860](#)) eesmärgiga säilitada Euroopa Liidu konkurentsivõime, kuna üleminek puhtale energiale muudab ülemaailmseid energiaturgusid. Pakett sisaldab kaheksat seadusandlikku ettepanekut, mis hõlmavad juhtimist, elektrituru korraldust (elektridirektiiv, elektrimäärus ja ohuvalmiduse määrus), energiatõhusust, hoonete energiatõhusust, taastuenergiat ja eeskirju Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti (ACER) jaoks.

Euroopa Komisjon esitas 30. novembril 2016 paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ raames ettepaneku võtta vastu määrus energialiidu juhtimise kohta. Raport võeti vastu 17. jaanuari 2018. aasta täiskogu istungil koos institutsioonidevaheliste läbirääkimiste mandaadiga. Esialgne kokkulepe saavutati 20. juunil 2018 ning parlament võttis selle ametlikult vastu 13. novembril ja nõukogu 4. detsembril 2018 (määrus (EL) 2018/1999).

Määruse kohaselt peab iga liikmesriik esitama 31. detsembriks 2019 ja pärast seda iga kümne aasta tagant lõimitud riikliku energia- ja kliimakava. Nende pikaajaliste riiklike strateegiatega luuakse poliitiline nägemus 2050. aastaks, tagades, et liikmesriigid täidavad Pariisi kokkuleppe eesmärgid. Need lõimitud riiklikud energia- ja kliimakavad hõlmavad riiklike eesmäärke, panuseid, poliitikavaldkondi ja meetmeid energialiidu kõigi viie mõõtme jaoks (CO₂-heite vähendamine, energiatõhusus, energiapuudulgeolek, energia siseturg ning teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime).

B. Energia siseturu väljakujundamine

Kolmas energiapakett, üleeuroopalise energiataristu suuniste määrus (EL) nr 347/2013, määrus energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (määrus (EL) nr 1227/2011), elektridirektiiv ([COM\(2016\)0864](#)), elektrimäärus ([COM\(2016\)0861](#)) ja ohuvalmiduse määrus ([COM\(2016\)0862](#)) on mõned peamistest õigusaktidest, mille eesmärk on aidata kaasa energia siseturu paremale toimimisele (vt teabeleht [2.1.9](#) energia siseturu kohta).

C. Energiatõhususe suurendamine

ELi energiatoõhususe poliitika põhialus on 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL energiatoõhususe kohta, mille eesmärk on tuua liikmesriigid tagasi 2020. aasta eesmärkide täitmise graafikusse. Komisjon esitas 2016. aasta novembris ettepanekud vaadata läbi direktiiv 2012/27/EL ([COM\(2016\)0761](#) ja [COM\(2016\)0765](#)), et tugevdada uute hoonete energiatoõhusust, kiirendada olemasolevate hoonete renoveerimist eesmärgiga vähendada nende energiatarvet ning kasutada võimalikult hästi ära tohtu energiatoõhususe suurendamise potentsiaal ehitussektoris (vt teabeleht [2.4.8](#) energiatoõhususe kohta).

D. ELi sisemiste energiaressursside (sh taastuvenergia) parimal viisil kasutamine

Üks 2013. aasta mais toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kokku lepitud prioriteete oli tõhustada ELi energiavarustuse mitmekesisust ja arendada kohalikke energiaressursse, et tagada energiavarustuse kindlus ja vähendada sõltuvust liiduvälisest tarnijatest. Taastuvate energiaallikate osas nähti 23. aprilli 2009. aasta direktiiviga 2009/28/EÜ ette 20% eesmärgi täitmine aastaks 2020 ja komisjon pakkus läbivaadatud taastuvenergia direktiivis ([COM\(2016\)0382](#)) välja vähemalt 27% eesmärgi 2030. aastaks (vt teabeleht [2.4.9](#) taastuvenergia kohta).

E. Energiaalaste välissuhete tugevdamine

7. septembril 2011 võeti vastu komisjoni teatis energiavarustuse kindluse ja rahvusvahelise koostöö kohta – „ELi energiapoliitika: koostöö ELi-väliste partneritega“ ([COM\(2011\)0539](#)), mille eesmärk on edendada ELi piiriülest koostööd naaberriikidega ning laiendada reguleeritavat piirkonda, vahetades korrapäraselt teavet valitsustevaheliste kokkulepete kohta ning tehes koostööd konkurentsi, ohutuse, võrkudele juurdepääsu ja varustuskindluse valdkonnas. Sellest tulenevalt võeti 25. oktoobril 2012 vastu otsus liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid käsitleva teabevahetuse mehhanismi loomise kohta ([T7-0343/2012](#)).

F. Energiavarustuskindluse suurendamine

Võttes arvesse gaasi ja nafta keskset tähtsust ELi energiavarustuskindluse jaoks, võttis EL vastu mitmed meetmed, mille eesmärk on tagada riskide hindamine ning piisavate ennetavate tegevuskavade ja hädaolukorra lahendamise plaanide koostamine. 20. oktoobril 2010 võeti vastu määrus (EL) nr 994/2010, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid, eesmärgiga tugevdada ennetus- ja kriisilahendusmehhanisme. Direktiivi 2009/119/EÜ kohaselt peab liikmesriikide naftavarude suurus olema võrdne vähemalt 90 päeva keskmise netoimpordi mahu või 61 päeva keskmise sisetarbimise mahuga, olenevalt sellest, kumb kogus on

suurem. Komisjon tegi ettepaneku laiendada direktiivi 2009/73/EÜ (gaasidirektiiv) kohaldamisala kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele praegustele ja tulevastele torujuhtmetele ([COM\(2017\)0660](#)).

Vastusena kriisile Ukrainas nähakse määrusega (EL) 2017/1938 gaasivarustuse kindluse tagamiseks ette tihedam piirkondlik koostöö, piirkondlikud ennetavad tegevuskavad ja hädaolukorra lahendamise kavad ning solidaarsusmehhanism.

G. Teadus-, arendus- ja tutvustamistegevuse projektid

Aastatel 2014–2020 läbiviidav programm „Horisont 2020“ on ELi peamine energiaalaste teadusuuringute edendamise vahend. Puhaste, turvaliste ja tõhusate energiaallikate väljatöötamise ning kestliku arengu toetuseks on eraldatud 5,931 miljardit eurot.

Komisjoni 22. novembril 2007 vastu võetud Euroopa energiatehnoloogia strateegilise kava (SET-kava) eesmärk on kiirendada vähese CO₂-heitega ja tõhusate energiatehnoloogiate turuleviimist ja kasutuselevõttu. Kavaga edendatakse meetmeid, mille abil EL saaks asuda arendama oma poliitikaeesmärkide täitmiseks vajalikke tehnoloogiaid ning samas tagada, et ELi äriühingud saavad kasutada energiavaldkonna uuest käsitlusest tulenevaid võimalusi. Komisjoni teatises C(2015) 6317 „Integreeritud energiatehnoloogia strateegilise kava (SET-kava) suunas: Euroopa energiasüsteemi ümberkujundamise kiirendamine“ hinnati SET-kava rakendamist ja jõuti järeldusele, et energiasüsteemi ümberkujundamise kiirendamiseks ning töökohtade ja majanduskasvu loomiseks tuleks võtta 10 meetet.

Komisjoni 2. mail 2013 avaldatud teatises energiatehnoloogia ja -innovatsiooni kohta ([COM\(2013\)0253](#)) esitatakse strateegia selleks, et võimaldada ELil saavutada maailmatasemel tehnoloogia- ja innovatsioonisektor, mis suudab lahendada enne ja pärast 2020. aastat tekkivaid probleeme.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament on alati väljendanud kindlat toetust ühisele energiapoliitikale, mis käsitleb konkurentsivõime, julgeoleku ja säästvuse küsimusi. Parlament on korduvalt nõudnud liikmesriikidevahelist sidusust, otsustavust, koostööd ja solidaarsust praeguste ja tulevaste probleemide lahendamisel siseturul ning kõigilt liikmesriikidelt poliitilist tahet ja Euroopa Komisjonilt tugevat algatusvõimet 2030. aasta eesmärkide suunas liikumisel.

Parlament on püüelnud energiaturu tihedama lõimimise ning ambitsioonikate ja õiguslikult siduvate taastuvenergia, energiatõhususe ja kasvuhoonegaaside heite vähendamise seotud eesmärkide vastuvõtmise poole. Seoses sellega toetab Euroopa Parlament suuremate kohustuste võtmist ELi enda eesmärkide saavutamiseks, toonitades, et uus energiapoliitika peab toetama pikaajalist eesmärki vähendada ELi kasvuhoonegaaside heitkoguseid 2050. aastaks 80 kuni 95%.

Parlament toetab ka energiaallikate ja tarneteede mitmekesistamist ning toonitab Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasi- ja elektrivõrkude põhja-lõunasuunalise ühendamise tähtsust, pidades silmas uute ühenduste loomist ning veeldatud maagaasi terminalide mitmekesistamist ja torustike arendamist ning seeläbi siseturu avamist.

Pidades silmas Euroopa kasvavat sõltuvust fossiilkütustest, väljendas Euroopa Parlament heameelt SET-kava üle, olles veendunud, et sellest saab väga oluline panus säästvuse ja varustuskindluse parandamisse ning et see osutub ELi 2030. aasta energia ja kliimamuutustega seotud eesmärkide saavutamisel hädavajalikuks. Toonitades teadusuuringute olulist rolli jätkusuutliku energiavarustuse tagamisel, rõhutas Euroopa Parlament ühiste jõupingutuste vajadust uute energiatehnoloogiate valdkonnas nii taastuvate energiaallikate kui ka fossiilkütuseid kasutavate säästvate tehnoloogiate osas, samuti vajadust suurendada riikliku ja erasektori rahastamist kava eduka rakendamise tagamiseks.

Neist eesmärkidest lähtudes on Euroopa Parlament väljendanud oma toetust komisjoni paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“^[1] välja pakutud meetmetele alljärgnevas viimase aja olulisemates resolutsioonides.

- 6. veebruar 2018: parlament võttis vastu terve rea muid kui seadusandlikke soovitusi, mille on koostanud tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjon ning mille eesmärk on edendada energiaalast innovatsiooni, suurendades kodanike aktiivset osalemist ja kavandades pikaajalist nägemust sellest, kuidas ressursse eraldada^[2];
- 17. jaanuar 2018: parlament seadis uued siduvad energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate kasutamise eesmärgid 2030. aastaks. Parlamendiliikmed toetasid ELi energiatarbimise vähendamist 40% aastaks 2030 ja taastuvate energiaallikate osakaalu viimist vähemalt 35%-ni^[3];
- 19. detsember 2017: parlament ja nõukogu saavutasid esialgse kokkuleppe energiatõhusate hoonete osas. Liikmesriike kohustatakse töötama välja pikaajalisi strateegiaid, tagamaks et 2050. aastaks ELi hooned peaaegu ei kasuta energiat^[4];
- 7. detsember 2017: parlamendi tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjon ning keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjon kiitsid heaks eeskirjad, millega reguleeritakse energialiitu^[5];
- 12. september 2017: parlament võttis vastu seadusandliku resolutsiooni uute koostööeeskirjade kohta, mis võimaldavad gaasinappuse tõttu kriisilukorda sattunud ELi riigil hoiatada teist liikmesriiki ähvardavast tarnekrisisist ning käivitada piiriülese abimehhanismi selle lahendamiseks^[6];
- 13. juuni 2017: parlament võttis vastu seadusandliku resolutsiooni majapidamisseadmete energiamärgistuse lihtsustamise kohta skaalaga A-st G-ni,

[1]<https://ec.europa.eu/energy/en/news/commission-proposes-new-rules-consumer-centred-clean-energy-transition>

[2]<http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180202IPR97028/clean-energy-innovation-needs-a-change-of-mind-set>

[3]<https://www.europarl.europa.eu/news/et/press-room/20180112IPR91629/meps-set-ambitious-targets-for-cleaner-more-efficient-energy-use>

[4]<http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20171219IPR90606/energy-efficient-buildings-provisional-agreement-ep-and-council>

[5]<http://www.europarl.europa.eu/news/et/press-room/20171207IPR89713/energy-union-meps-adopt-their-initial-view-of-the-governance-set-up>

[6]<https://www.europarl.europa.eu/news/et/press-room/20170908IPR83456/sharing-gas-to-ensure-gas-for-all>

et võimaldada tarbijatel valida tooted, mis vähendavad energiatarbimist ja nende energiaarveid^[7].

11. detsembril 2018 võeti täiskogul vastu määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist. Määruse kohaselt peavad kõik liikmesriigid esitama „lõimitud riiklikud energia- ja kliimakavad“, mis hõlmavad riiklike eesmärke, panuseid, poliitikavaldkondi ja meetmeid energialiidu kõigi viie mõõtme jaoks (CO₂-heite vähendamine, energiatõhusus, energiajulgeolek, energia siseturg ning teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime).

Frédéric Gouardères / Francesca Beltrame
04/2019

[7]<https://www.europarl.europa.eu/news/et/press-room/20170609IPR77001/simplifying-energy-labels-for-home-appliances-to-a-to-g>

